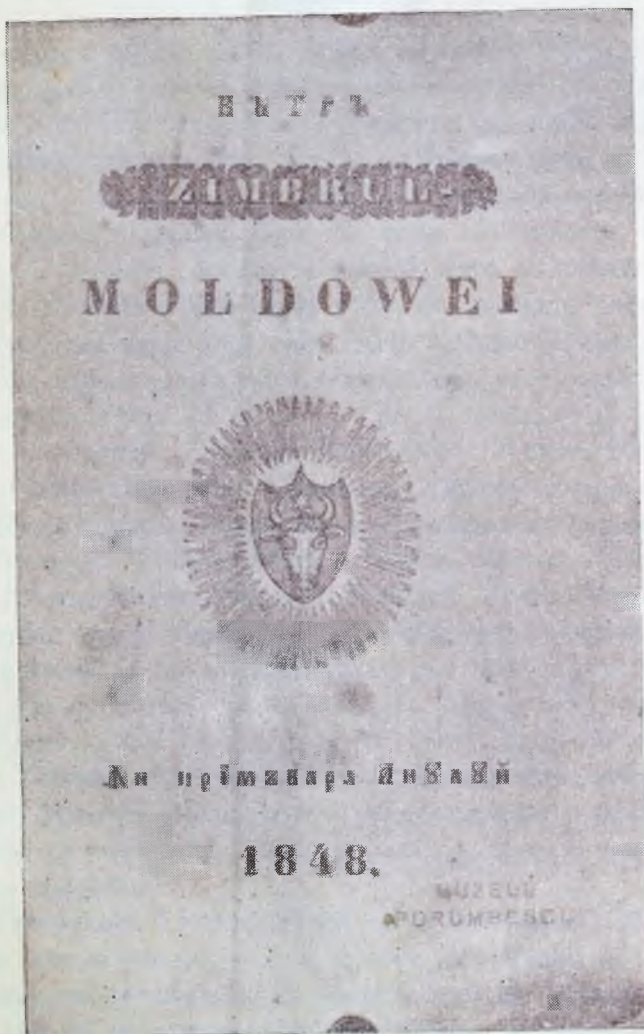

An X
1935

FĂT-FRUMOS

Nr. 3

Director : LECA MORARIU

Stihuri de Iraclic Porumbescu

(după ex. din Muzeul Porumbescu, Suceava)

LITERATURA — ARTĂ — ȘTIINȚĂ — VIAȚĂ — SOCIALĂ

3.154

FĂT=FRUMOS

An X
1935

DIRECTOR: LECA MORARIU

Nr. 3

Moldova

Într'un răsunător sobor, întrunit deunăzi la București, Moldova, în frunte cu Covârșitorul Mihail Sadoveanu (care, deși întâie căpitanie între toți condeiașii bunului scris românesc de astăzi, stăruie totuși să-și păstreze staniștea dela „Ieși“), — Moldova deci, se rocoșia — vorna vine . . . (și pentru a câta oară ?!) — împotriva veșnicei ei popririi dela belșugurile bugetului. Cam tot atunci Universitatea Ieșeană, cu senatul ei, își vestia „demisia“ în acelaș semn al întărcării sale dela dulciurile alocațiilor. Dacă însă-i vorba de nefructul subvențiilor, ce mai cântec i-ar putea trage biata codiță a Moldovei, Bucovina, coadă astăzi, din cap ce-a fost cândva, rămasă totuși până astăzi (cu *Putna*, și cu celelalte *Putne* ale ei, cari nu pot fi desființate și nici centralizate pe *minunatele* . . . țărni dâmbovitene : Arbore, Bădeuți, Cernauca, Codrul-Cosminului, Comănești, Crișcatec, Dragomirna, Dumbrava-Roșie, Horecea, Iliești, Lujeni, Mănăstioara, Mănăstirea-Humorului, Moldovița, Părhăuți, Pătrăuți, Rădăuți, Răuseni, Sânt-Ilie, Siret, Solca, Stupca, Suceava, Sucevița, Toporăuți, Țețina, Vama, Volovăț, Voroneț etc. etc. etc.) inimă și leagăn moldovenesc. Așadar : Moldova, care i-a dăruit Culturii românești partea mai mare din tot ce-i lamura acestei culturi, Moldova umblă astăzi cu talgerul milostivirilor . . .

Faptul în sine nu e prea de tot vajnic pentru viitoarele noastre înfloriri culturale, căci Eminescu nu din huzurul subvențiilor a răsărit ! Și chiar Măria-Sa Vodă Carol al II-lea descoperia de dată foarte proaspătă că'n pământul Moldovei viază o „Biserică vie, și nu o biserică a bugetului“!

Totuși poate fi lucru cu folos că se mai răspund și nedreptățiți al căror glas — cine știe — ar fi în stare să străbată și dincolo de pahidermismul bucureștean. Și atunci falanga lui Mihail Sadoveanu să nu uite că tot în seama dumialor rămâne, nu numai Moldova lui M. D. Ralea sau I. Petrovici, ci *întreaga* Moldovă : și nevolnica Moldovă bucovineană, care anevoie își mai trage suflételul (deunăzi

3.154

935.084

BIBLIOTECA

DOCUMENTARE

GRĂDUL PIATRA NEAMT

Universitatea din Cernăuți nu găsia două mii de lei pentru achiziționarea unui dulap menit cutărei bibliotecii a unui seminar român !); și Moldova basarabeană care nici măcar nu știe ce i se cuvine (dovadă completa lăncezeală basarabeană la desființarea Teatrului Național din Chișinău) și chiar și „noua“ Moldovă transnistriană, revenită spontan și demiurgic la viață, nu cu frazele „antirevizioniste“ ale lui Stelian Popescu, ci cu noul steag moldovenesc ridicat, tot la Iași : *Moldova Nouă, Organul Asociației culturale a Transnistrienilor* (An. I Nr. 1 Ianuarie-- Martie 1935).

... Fiindcă Moldova poate fi *Biserică vie* și fără să fie încălcată în drepturile ei, și fără să fie luată înainte chiar și de Ardealul celui mai zgomotos politicianism...

Leca Morariu

Vântul

Colindător fără odihnă
El trece peste mări și țări.
O, dați-mi aripi zburătoare
Cu vântul să pornesc în zări.

L=am așteptat în nopți de iarnă
Nebun să-mi bată în ferești,
Din largul zărilor umbrite
Să vie să-mi aducă vești.

Tovarăș gândurilor mele
Și visurilor mele sol.
De-atâtea ori cu ruga-mi caldă
Pământului a dat ocol.

L=am auzit trecând prin codri
În liniștea albastrei seri,
Vestindu-ne'n cântare nouă
Sosirea dulcei primăveri.

De-atâtea ori cu versu=i dulce
În zorii albei dimineți
El m'a făcut să uit durerea
Mințitei mele tinereți.

Și l=am văzut pe'ntinsul Mării
Selbatec purcezând în larg,
Cu furie nepotolită
Sfărmând catarg după catarg.

M'a mângăiat ușor pe frunte
Și ochii mi i=a sărutat,
Pe groapa visului meu tânăr
El dalbe flori a scuturit.

Al nimănui și-al tuturoră,
Înduioșat și răzvrătit,
Ca și pe mine, pe el nimeni
Nu l=a'nțeles, nu l=a iubit.

Deaceea drag imi este vântul
Și vecinic îl aștept și-l chem,
Căci amândoi purtăm în lume
Acelaș cântec și blestem...

I. U. Soricu

Vasile Alecsandri și Carol Miculi

(Cu două scrisori inedite din 1879)

(Continuare și sfârșit)

Cealaltă scrisoare, din 1865, constituie un aport la istoria noastră provincială, cuprinzând următoarea propunere: „N’ar face el (Miculi) oare aria cântecului Bucovinei“, care nu este decât melodioasa poezioară „Dulce Bucovină, veselă grădină“. Presupunerea lui I. Chendi „că Miculi ar fi procedat imediat la scrierea melodiei, căci la o reprezentare teatrală, dată la începutul anului 1865 la Cernăuți de către trupa ieșană Tardini și Vlădicescu, acest din urmă a avut enorm succes cu cântarea Bucovinei“, pare a fi greșită, căci nici un pasagiu din literatura contemporană sau din cea de mai târziu, nu indică pe Miculi drept compozitor. Se cunosc numai melodiile datorite lui Aurel Popovici și Gavril Muzicescu.

Interesul poetului pentru „compatriotul“¹⁾ său muzical, se mai manifestă odată, când are ocazie să audieze — nu știm unde — liturghia compusă de Miculi la sfințirea catedralei mitropolitane din Cernăuți, săvârșită la 4/17 Iulie 1864.

Acest „giuvaer muzical“, apreciat de Alecsandri ca „o compunere nimerită, măreață [și] melodioasă“, a dobândit premiul de 100 de zloți, destinat de baronul Nicolae Mustăța celei mai bune compoziții bisericești ce va fi prezentată. (Scrisoare către Alecu Hurmuzachi din 15 Martie 1868).

Înainte de a trece la scrisorile noastre, cari poartă data cea mai recentă (1879) dintre toate mărturiile prieteniei comune, găsim la 1870, în nuvela alecsandristă „*Mărgărita*“, încă o dovadă delicată a simpatiei poetului pentru geniul muzical al lui Miculi:

La conacul înzăpezit din Moldova al cucoanei Elencu Dorian, tânărul Alecsis Lunceanu cântă la un pian de Pleyel adoratei sale Mărgărita „o simfonie elegantă asupra melodiilor românești . . . , una din compunerile amicului său Charles Mikuli“.

Putem înregistra și o încercare de a câștiga colaborarea vestitului artist la conservatorul din București; Alecsandri însă nu credea în reușita acestei invitații: „Miculi are mult talent, precum știi, și ocupă la Lemberg o poziție însemnată, fiind Directorul Conservatorului de acolo. Prin urmare nu cred că ar voi să o schimbe pe una echivalentă în București și chiar nici că nu l-aș îndemna să părăsească“.

¹⁾ Așa-l numește în recenzia din revista „România Literară“ (1855).

răsească realitatea pentru himeră" (Alecsandri către Al. Hurmuzachi, din 15 Martie 1868). Presupunerea d-lui N. Beu¹⁾ că Ion C. Brăfianu i-ar fi propus să puie temelia organizării Conservatorului bucureştean, încă pe timpul concertelor date la Iaşi şi Bucureşti, este greşită, căci la 1850, anul călătoriei artistice a lui Miculi, Ion C. Brăfianu nu se întorsese încă din Paris. În baza scrisorii de mai sus, întâmplarea urmează a fi datată la 1868, când Brăfianu era Ministru de Interne, în cabinetul Nicolae Golescu.

Ajungând în fine la cele două scrisori ale noastre, putem să ne mulţumim, după cele spuse până acum, cu explicaţii foarte sumare.

Cea dintâiu, evocă amintirea unui concert auzit la 1869 în casa lui Miculi. Se pare că Alecsandri, părăsind Ţara în Noembrie al celui an, s'a oprit câteva zile la Lwów, unde compozitorul era stabilit de mai mult de zece ani, dela 1858, ca director al Conservatorului.

Dorinţa de-a colabora mai strâns cu prietenul-artist, pronunţată chiar în alocuţia scrisorii, şi pe care o cunoaştem după cum am menţionat-o odinioară din câteva rânduri rămase din 1857, se exprimă din nou: „je me sens tout disposé d'écrire pour vous tout ce que vous voudrez : romances, scénario etc“.

Vechiul plan cu hora Unirii îşi găseşte un pendant într'un alt proiect vizând „o horă a Independenţei“, *poate (?)* hora dela Plevna sau acea dela Griviţa. Ambele încercări au avut aceeaşi soartă : nu se găsesc urme ale lor prin operele prietenilor.

Laureatul dela Montpellier, mândru de isbânda câştigată în faţa lumii lafine, ar fi vrut ca traducerea polonă a imnului său²⁾ să fie cântată cu o melodie scrisă de Miculi. Şi în acest caz nu ştim dacă dorinţa i-a fost îndeplinită.

Sfârşitul primei epistole şi scrisoarea a doua în întregime, cu prind politeţe delicate, urări pentru familia directorului de conservator, iar apoi complimente la adresa culegătorului ariilor româneşti, culminând în comandarea unui pachet de note pentru frumoasele amatoare de muzică românească din Paris.

¹⁾ I. c. p., 347.

²⁾ Această traducere nu se găseşte la bibliografia operelor lui Alecsandri, traduse în alte limbi, publicată de Grl. Adamescu, în „Convorbiri literare“ LXIII, (1930), p. 946 | 8 şi nici nu este menţionată la E. Biedrzycki, *Zarys dziejów literatury rumunskiej*, Lwów, 1935, p. 65 (Literatură română în liniamentele ei generale). Vezi „Făt-frumos“, IX (1934), p. 139-41.

De atunci înainte nu mai găsim numele lui Miculi prin scrisorile contemporane ale vechilor cunoscuți români. Plecarea sa din mediul bucovinean, sarcina anilor, schimbarea preocupărilor cari i-au fost dragi odată, prin altele, dictate de poziția sa în țara în care își alesese reședința, toate aceste elemente au contribuit la răcirea, și în cele din urmă la sfingerea vechilor legături cu tovarășii din Bucovina și Moldova tineretelor sale. Ele constituie totuși un capitol plin de farmecul propriu acestor două personalități proeminente și alese, cari au bătut o vreme una și aceeași cale, scăldată în soarele însuflețirii comune, și răsunând de melodiile cântecului nostru popular.

Și acum textul scrisorilor :

Mircești, 1 Janv. 1879.

Cher ami et collaborateur.

Votre lettre nous a fait un éminent[e] plaisir à Md^e Alecsandri et à moi, car notre première pensée s'est portée vers cette charmante soirée musicale que nous avons passée chez vous en 1869. Puis les souvenirs s'ajoutent aux souvenirs, je me suis rappelé nos délicieuses heures de collaboration, à Jassi, dans mon salon. Nous étions jeunes alors et pleins d'enthousiasme. Avons-nous beaucoup changé depuis sous le rapport des aspirations poétiques?... J'aime à croire que non ; aussi je me sens tout disposé d'écrire pour vous tout ce que vous voudrez : romances, scénario, etc.

Comment faire cependant pour acquiescer à la demande contenue dans votre lettre ? Je ne connais pas la musique malheureusement pour moi, et ma fille étant à Bucarest, je n'ai personne ici en état de déchiffrer vos notes. Il me faudra attendre une occasion favorable pour me rendre compte de la mesure et du genre de votre nouvelle mélodie, et une fois que je m'en serai pénétré je composerai à votre intention *la hora de l'indépendance*.

En attendant, si vous voulez occuper vos loisirs à composer une mélodie de circonstance, voici la traduction en polonais, du *chant* de la *race latine*, dont je suis l'auteur, et qui a remporté le prix d'honneur au concours poétique de Montpellier.

Je suis heureux de vous savoir marié à un ange et que vous possédez un petit Frédéric destiné sans doute à devenir un grand musicien, comme son père. Dieu vous accorde de nombreuses années de calme et d'inspirations entre votre femme et votre enfant bienaimé.

Ce sont mes vœux de nouvel an. Tout à vous de cœur.

V. Alecsandri.

Faites tirer une copie de la poésie ci-incluse et envoyez moi l'original.

Paris, 12. Mars 1879.

Mon cher collaborateur.

Toutes les fois que je suis venu à Paris, j'ai été accablé de demandes en sujet de votre charmant album des 48 airs Roumains, et à chaque fois j'ai dû répondre par des fins de non recevoir, car je ne savais comment faire pour avoir les quatre cahiers.

Je viens donc en ce moment vous prier de vouloir bien jeter à la poste un gros paquet de musique portant mon adresse, rue de Rivoli 172 ; afin de me mettre à même de faire des heureux à Paris. Votre éditeur se trouve justement à Lemberg et il vous sera facile, je pense, de vous procurer et de me procurer ce que je vous demande. Envoyez quatre exemplaires complets de votre collection publiée, et que le Dieu de l'harmonie, votre bon ami, vous embrasse de la part de toutes les jolies dames qui joueront le : *Ah sufflete !*¹⁾.

Adieu et tout à vous

V. Alecsandri

Mon frère vous serre la main affectueusement.

BIBLIOGRAFIE

Alecsandri și Bucovina

- Alecu Hurmuzachi :** V. Alecsandri în Cernăuți, în „Junimea literară”, II (1905), p. 153—155. Reprodus din „Foaia Soțietății”, III, (1866), p. 20 urm.
- George Tofan :** Alecsandri și Bucovina, în „Junimea literară” II, (1905) p. 155—162.
- Z. Crișanu :** V. Alecsandri și Bucovina, în „Glasul Bucovinei”, IV, (1921), din 3 Iulie.
- Leca Morariu :** Alecsandri și Bucovina, în „Făt-frumos”, (V). (1930), p. 186—190 și VII, (1932), p. 24—32 și 252—258.
- Il. Chendi :** Alecsandri și Românii bucovineni, în „Voința națională”, București, XXI, (1904), Nr. 5879.
- G. Bogdan-Duică :** Vasile Alecsandri, București, 1926.

Carol Miculi.

[**Constantin Hurmuzachi :**] Concertul lui C. Miculi, Iași, 29 Maiu [1850], și, cu puține variante, nemțește: C. Mikuli's Concert, Iassi, 29 Mai [1850], în „Bucovina, Gazeta Românească”, III (1850).

Adalbert Mikulicz : Die Musik in der Bukowina v. J. 1775 bis zur Gründung des.

¹⁾ Douze airs nationaux roumains, caietul 4, Nr. 1, p. 2.

- Vereines zur Förderung der Tonkunst i. J. 1862, Czernowitz, 1904, p. 16—20 : Karl Mikuli.
- Octavian Beu: Compozitorul Carol Miculi, în „Societatea de mâine“, VIII, (1931), p. 347/8.
- Olimpiu Boitoș: Un articol ignorat despre folklor al lui Vasile Alecsandri, în „Convorbiri literare“, LXV, (1932), p. 404/14. [Recenzia din „România Literară“].
- Leca Morariu: Folcloristul român Carol Miculi, (1821—1897), în „Făt-Frumos“ VII, (1932), p. 283 și VIII, (1933), p. 60.
- N. Tcaciuc-Albu: Vicața și opera lui Tudor Flondor, în „Junimea literară“, XXII (1932) p. 4.
- N. P. Smochină: Sur les émigrés roumains à Paris de 1850—1856, în „Mélanges de l'École roumaine en France“, XI, (1933), p. 160/1, nota 2.
- Mih. Gr. Poslușnicu: Istoria muzicii la Români.... București, 1928, p. 448, 451, 453, 458, 495 (Carol Mikuli).
- [Victor Morariu:] Din memoriile muzicale ale lui Leon cav. de Goian, în „Viața nouă“ Succava, Nr. 162—172, 176 (1915—1916). Despre Miculi Nr. 163, 164, 165, 172.
- George Onciul: Din trecutul muzical al Bucovinei, Cernăuți, 1932, p. 14.
- Dicționar enciclopedic ilustrat „Cartea Românească“, București, 1932, p. 1755.
- Hugo Riemann: Musik-Lexikon, Leipzig. 1882, p. 587.
- [N. A. Bogdan:] Din trecutul Comerțului moldovenesc și mai ales al celui ieșan, Iași, 1925, p. 80, p. 181/2.

* * *

- Vasile Alecsandri, opere complete, Proză, Ed. populară, București, Minerva, 1904, p. 228—233: O intrigă de bal masché, p. 228/9.
- Idem. Proza, Amintiri, povestiri romantice, Ed. comentată de Al. Marcu, Craiova, Scrisul românesc, 1930, p. 291—341: Mărgărita, p. 307.

Scrisori privitoare la legăturile dintre C. Miculi și prietenii săi români.

1. Ion Alexandri către Antonin Dessus, Paris, 15 Sept. 1847, în „Convorbiri literare“, LXIV, (1931). Două scrisori ale lui Ion Alexandri de Olimpiu Boitoș, p. 634.
2. [Nicolae] Bălcescu către [V.] Alecsandri, Paris, 1 Octombrie 1847, în „Convorbiri literare“, L, (1916), Cinci scrisori publicate de I. Bianu, p. 20.
3. = 1. Paris, 7 Octombrie 1847, = 1. p. 635.
4. Eufrosina Petrino, născ. Hurmuzachi către Gheorghe Bariț, Cernăuți, 29 Octombrie 1849, în Corespondența Familiei Hurmuzachi cu Gheorghe Bariț. publ. de N. Bănescu, Valenii-de-Munte, 1911, p. 62.
5. = 4. Cernăuți, 4/16 Noembrie 1849, ibidem, p. 37/38.
6. Constantin Hurmuzachi către Gheorghe Bariț, Botoșani, 14 Noembrie 1851 ibidem p. 93/94. Vezi și G. Barițiu, Familia Hurmuzachi, în Fragmente din Istoria Românilor de Eudoxiu Cavaler de Hurmuzachi București, 1879, p. XXV.
7. Vasile Alecsandri către Alecu Hurmuzachi, Iași, 8 Februarie 1857, în Corespondența lui Vasile Alecsandri cu Bucovinenii, publ. de I. Chendi, în „Convorbiri literare“, XL (1906) p. 588/9.

8. = 7, Mircești, 30 Ianuarie 1865, = 7. p. 595 și nota 2.

9. Alecu Hurmuzachi către Vasile Alecsandri, Cernăuți, 18/30 Martie 1865, în Corespondință între d-nii V. Alecsandri și A. Hurmuzachi, publ. de V. Alecsandri, în „Familia”, Oradea-Mare, XX, (1864), p. 26.

10. = 7. Mircești, 15 Martie 1868, = 7. p. 1099-1100. Vezi și „Junimea literară”, II, (1905), p. 152.

11. Dimitrie Petrino către Iacob C. Negruzzi, Cernăuți, 2 Aprilie 1874, în I. E. Torouțiu și Gh. Cardas, Studii și Documente literare, București 1931, I, p. 251 și nota la p. 264.

12. = 11. Cernăuți, 14/25 Aprilie 1874, ibidem, p. 258 și nota la p. 268.

Irachie Porumbescu ¹⁾

Și astfel Muzeul Porumbescu cuprinde un vajnic capitol de viață culturală românească nu numai bucovineană.

Căci Irachie Porumbescu (1823—1896) e nu numai un autentic ²⁾ și plastic informator asupra descinderii vizionarului pribeag din 1848 Aron Pumnul în Bucovina (schita *Cum a venit Pumnul în Bucovina*) și asupra petrecerii lui V. Alecsandri împreună cu ceilalți pa-truzeciopiști în Bucovina (citatele *Amintiri despre Vasile Alecsandri*), sau asupra destrucării din 1856 a sfintelor oseminte dela Putna (schita *Desmormântarea Domnitorilor Moldovei*) ³⁾ precum și asupra altor fapte istorice (cu schitele *Un episod din 1848* și *Vasile Mălinescu fostul pe urmă Agă al Iașilor*), ci și în același timp un pronunțat talent de po-vestitor, depănându-și, duios și cu adânci tresăriri pentru poezia na-turii, amintirile sale pline de romantice vânzoleli (*Zece zile de hai-*

¹⁾ Epilog la broșura subsemnatului *Muzeul Porumbescu*, București 1934, epilog care se impune, Irachie Porumbescu, fruntaș al prozei bucovinene și tatăl marelui Ciprian, fiind mai puțin cunoscut.

²⁾ Am arătat în articolele *G. Sion, poet și'n informațiunile sale istorice*, pu-blicate în „Glasul Bucovinei” An. II 1919, No. 187, 188 și 192 (și'n „Lamura” An. III 1921—1922) că Irachie Porumbescu e informatorul veridic asupra descăl-cării lui A. Pumnul în Bucovina, pe când G. Sion ca și'n alte informațiuni rămâne poet.

³⁾ Eveniment, pentru noi de importanță mai mult decât istorică, amintit și de N. Iorga în *Istoria lui Ștefan cel Mare* 1904 pag. 311—312; cf. de altfel și K. A. Romstorfer, *Die Eröffnung der in der gr.-ort. Klosterkirche Putna befindlichen Fürstengräber, im Jahre 1856*, Cernăuți 1904, precum și Dionisie Olinescu, *Mormântul lui Ștefan cel Mare*, Slatina 1898 (care dela pag. 22 înainte îl utilizează pe Irachie Porumbescu).

ducie ¹⁾, *Haiducul Darie* ¹⁾ și *Moș Matei Bercheșanul*, *Un episod extraordinar din anul 1841*, *Un episod din 1848*, *Pronumele meu străin — mântuitor*, *Pronumele meu străin — fatal* etc.) și vârstându-și

IRACLIE PORUMBESCU

scrisul cu pagini de cel mai veritabil umor (*Un episod hazliu din mănăstirea Putna*, *O răsbunare minunată*), — intrupare a acelei minunate plămuiți din basmul nostru, care râde dintr'un ochiu și plânge din celălalt, intocmai cum, în viață și'n operă, avea să fie și marele

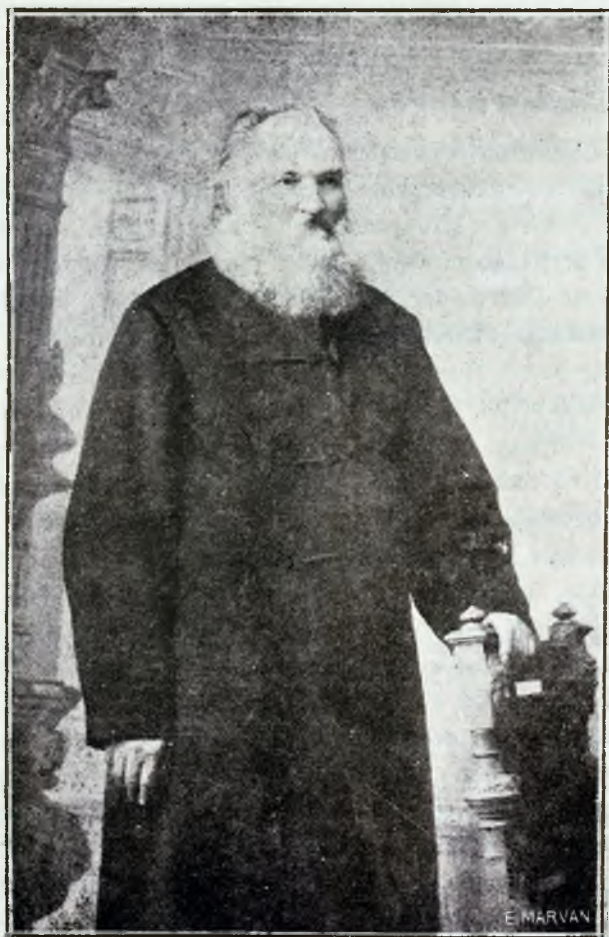
¹⁾ Pagini de proslăvire pentru marele erou popular al Bucovinei, *Ioan Darie* (cum îi zice Iraclie Porumbescu ed. Bodnărescu pag. 68), *vătat* de haiduci (ibidem), ca și celebrul său contemporan Bujor, personagiu istoric, fiind de loc din satul Marginea, lângă Rădăuții Bucovinei. Prins de puterea austriacă, a fost strangulat pe imasul Marginei în Ian. 1808, în vârstă de 52 ani (cf. S. Fl. Marian, *Poesii populare române* I 1873 pag. 193). Cântecul popular bucovinean îi cântă însă mereu (și chiar până astăzi) amintirea; dovadă baladele din citata colecție a lui S. Fl. Marian I: *Darie și maica sa*, *Darie și mândra sa*, *Darie și putira*, *Darie și Bujor*, și II: *Cântecul lui Darie*; și dovadă, mai ales, atât de evocativul *Cântec al lui Darie* din colecția lui Carol Miculi, *Quarante huit airs nationaux roumains*, unde, numai în cântec fără text, răstria lui Darie e mult mai sugestiv evocată decât în viciatele balade dela S. Fl. Marian. Prețioasă e apoi schița, care aduce o reală tradiție populară. *Din viața haiducului bucovinean Darie* publ. de un Ilarie Onciul în „*Neamul românesc literar*“ An. IV 1912 pag. 456—459.

său fiu, Ciprian Porumbescu, pururi vibrător între o lacrimă și între un zimbet. Ba Iraclie Porumbescu e un atât de hotărît talent, încât, biruind calapoadele cărții pe care a avut neșansa s'o învețe și biruindu-și întreaga ambianță, știe să vorbească nu numai hibrida limbă a școlirii sale, împănată cu pumnulisme și foigăind de germanisme, ci înimerește cu adevărat un neaș grai de precursor al lui Ion Creangă. Ai zice că pe fănuitele poteci ce le colindă haiducul Iraclie, fiul lui badea Tănase din Sucevița, bate un înviorător vânt de codru verde risipind tot mucegaiul cărții și al școlii, și readucând întregi alaiuri din miresmele plaiurilor strămoșești. O pildă¹⁾: „... mă *indosii* după un moș de brad, în partea poenii, din *preajmățul vântului*... și mi gății pușca... cu un plumb dinainte grijit din ciocan, și apoi stătui... cu ochii *strună* spre poiană... *Stam stâncă*, cu cucușul tras și așteptam să-mi vină *boul*²⁾ ceva mai aproape, ori măcar să iasă dincolo de *ciută*, care mi-l *indosia*“ (schita *Zece zile de haiducie*, ed. cit. 62). Pilde de profundă vibrație pentru poezia firii: „Cântau sturzii, cântau mierlele pe ntre cute, și din depărtatele măguri sunau acum, în revărsatul zorilor, buciumele stânelor, de fi se părea că *te leagănă îngerii* și *te ridică la cer*, și că nu *linul vântuleț* de dimineată, ci *mândreța* acelor glasuri de buciuri mișcă *aleanu* vârfurile uriașilor brazi și *molizi*“ (ibidem 66) — și: „Când înseră, și soarele, cum se zice, se uita încă numai cu un ochiu înapoi spre lume...“ (ibidem 76). — Specimene de langaj măiestru-adevrat interlocutorilor: „Apoi, cum văd, tu așa tânăr, și acum și vânător și pușcaș prin codrii afunzi?! Bun! Hai cu mine, te fac eu vânător de altă hiară, nu de asta proastă, ce-o aștepti tu aicea, că băieții boiștele cu unghița la pârâu...“ (ibid. 63) — sau: „Ziua umblă numai becisnicii, cari nu văd noaptea! Voinicii, măi copile, voinicii, ca noi și cum vei fi și tu, nu-și împletesc picioarele ziua, ca cei numai cu o bucătică de suflet! Ia așa, noaptea, care-i ziua voinicului!“ (ibid. 64); — sau: „... se uita la mine — păcatele mele, eram, așis în acea vârstă, de statură, cam mășcată — și zise ca pentru dânsul singur: Cam abia înfărcat, da s'o face! — Face-v'ar Dumnezeu gânj și ghem! — gândiam eu — pe voi, da nu pe mine bun de voi! (ibid. 65); — „și următorul fel de-a vorbi „în pildă“, cu adevărat tărănește și cu adevărat haiducește: „Niște

¹⁾ Cităm după ediția L. Bodnărescu, subliniind *cursiv* neașismul și pitorescul lui Iraclie Porumbescu.

²⁾ = cerbul masculin. În *Isopia Voronețeană* din 1801 (pag. 42) cetim, la fel: „un *vițel* de cerb“.

norii groși se arătară pe cer din partea despre apus. Darii văzându-i, zise : — Mă tem, măi, că om mai *lăsa coasa*, să nu fie lucrul de geaba ; cum gândiți ? — Cam așa samănă — ziseră unul la altul. Se mai porni și-un vânt care mâna norii cei întunecați mai cu grăbire.

IRACLIE PORUMBESCU

— Cum stăm cu merindea ? — întrebă Darii. — Cam pe sfârșite — răspunse Iacob. — Andrei, Toadere — zise Darii — mergeți la stâna Muțului și aduceți ce trebue ; vă dă baciul, poate că va trebui să *mai sedem pe acasă*. — Andrei și Toader se duseră la deal spre Poiana Mărului, iar Darii mai zise : — Mihalache, Niță, ian mai duceți-vă unul spre plaiu, altul spre bâtcă, mai trageți cu ochiul și cu urechea,

nu samănă ceva, știți voi, și a alți nori?" — (ibid. 68—69). Nici eroii lui Sadoveanu nu știu vorbi mai autentic!... — Și iat-o și minunata putere evocativă a scriitorului Iraclie Porumbescu: „Întunecase tare și noi mergeam greu peste butuci de copaci doborâți de vânt și prin desişul pădurii. Deodată auzim un pocnet de pistol în partea de spre culme, și sunetul pușcaturii se aşternu¹⁾ preste întreaga pădure" (ibid. 71); — sau, adevărată încondeiere de maestru, când Iraclie Porumbescu, fulgerător ni-l infățișează, dintr'o singură dată, pe căpitanul de haiduci Darie într'o clipă de colcăitoare încruntare: „fruntea=i lată îi era încrețită ca niște brazde pe ogor" (ibid. 68). — Și chiar și nota umoristică: „Mă fi văzut părintele că mă năcăjesc cu *desnodarea incuietorei* porții, și-mi veni înainte. Era numa'n cămașă, dar cam lungă, deși nu cam de ieri, de alaltăieri schimbată; descins, desculț, cu neexprimabilele suflecate până la meridianul pulpelor și cu capul gol, părul și barba, finută republicană... — Stăi! — zise el către mine — ți=oiu deschide eu! — îmi desnodă incuietorea și eu, intrând pe poartă, se=ntelege îi sărutai, — nu știu, dreapta sau stânga, dar aceea simții, că trebuie să fie un econom rațional, carele începe îmbunătățirea ogorului dela griirea chiar cu propriile=i mâni, o condițiune principală aceasta, care face pământul mai productiv..." (O *răsbunare minunată*, 164).

Și să nu uităm că preotul Iraclie Porumbescu, surgunit uneori prin cele mai tănuite funduri ale Bucovinei²⁾, a știut să fie totuși un real Daco-Român prin întinsele legături ce le=a întreținut cu publicistica românească de pretutindeni, colaborând — direct sau indirect³⁾ la următoarele periodice: „Albina" (Budapesta), „Albina românească" (Iași), „Almanahul Moldovei" (Iași), „Bucovina" (Cernăuți), „Candelă" (Cernăuți), „Concordia" (Budapesta), „Fântâna Blanduziei" (București), „Federațiunea" (Budapesta), „Foaia pentru minte, inimă și literatură" (Brașov), „Gazeta Transilvaniei" (Brașov), „L'Étoile de

¹⁾ Rectificăm textul din C. Bodnărescu, unde cetim: *se aşternea*.

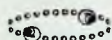
²⁾ Pentru stagiunea sa la Șipotela-Sucevii cf. schița atât de plastic și bogată informativă sub raport biografic *Ai carte, ai parte...* unde cetim (ediția L. Bodnărescu 171): „Mă aflam așezat într'o comună din crierii Carpaților bucovineni, acolo unde izvorește apa Sucevii și a Moldovei. Afară era o vreme strașnică... lucru care se întâmplă adese în părțile acele, ce=s vecine cu cerul; la care strășnicie însă numai acela își poate face o închipuire, care a petrecut în acele locuri *surgunite de lume*, cum le zice poporul".

³⁾ Nu putem deocamdată preciza, — savuroasele sale schițe invrednicindu-se adese a fi reproduse dintr'o publicație periodică într'alta.

Danube" (Iași), România liberă" (București), „Românul" (București), „Telegraful român" (Sibiu), „Tribuna" (?) (Sibiu), „Unirea" ¹⁾. Bună școală făcuse deci studentul în teologie Iraclie Porumbescu printre marii patruzeci-optiști dela Cernauca! Ba prin imnul *Lui Iancu*, lui Avram Iancu, imn care, pe de-a întregul (și'n text și'n melodie) e al lui Iraclie Porumbescu, Porumbescu=tatăl izbutește să-l anticipeze oarecum pe marele său fiu Ciprian, fiindcă imnul acesta închinat *Lui Iancu* a putut deveni chiar atât de popular, încât, când la 1921, Al. Ciurea dă *Povestirea pe scurt a vieții lui Avram Iancu* (Cluj), atunci (la pag. 68) Ciurea publică o variantă a acestui imn drept cântec popular! Pentru o și mai largă popularitate Ciprian Porumbescu avea să cânte apoi *Cântecul treicolorului* și cântecul de biruință al României: *Pe-al nostru steag e scris unire*.

... Încât față de Iraclie Porumbescu, prozator de resurse mai profund-native decât cele ale lui Ion Grămadă (care, acesta se manifestă mai ales prin material curent-consacrat), avem de împlinit multiple datorii.

Leca Morariu

Vitrina cărții

D. Gusti, *Sociologia militans. Introducere în sociologia politică*. — Apariția acestei cărți a trezit interes profund în opinia publică a societății noastre. În viața academică, în mișcarea politică, în câmpul științei și al gândirii românești de astăzi, d-l Gusti este o *figură reprezentativă*. Meritul cel mare al d-sale este acela de a fi împletit preocupările dialectice ale unei științe teoretice, cu organizări și întreprinderi practice, în nota dinamică a preocupărilor și a tendințelor curente de viață.

Cartea apărută de curând cuprinde, după propria d-sale mărturisire, o sinteză a Experienței de-o viață întreagă. Cu toate acestea, interesul prezentat de această lucrare constă doar în analiza unei opere personale, în ceea ce are specific ca atitudine de gândire. Poziția spirituală care caracterizează locul d-lui Gusti în cultura noastră contemporană este aceea de fi formulat teoretic și de a fi dat impulsuri de eficiență, unor orientări științifice și politice, reclamate de spiritul și ritmul epocii în care trăim.

¹⁾ Nu putem preciza care *Unire*, de unde? — Ne-am condus și de indicațiile bibliografice din „Gazeta Bucovinei" 1896 Nr. 12, pag. 3.

D-l Ciusti ne înfățișează o lucrare de puternice vibrații spirituale. Ele răsar dintr'un temperament științific încercat, se potentează prin forța de adâncire a unui ascuțit realism critic și capătă stilul actualității fremătânde, prin faptul că aceste posibilități sunt neconținut împlinite, de către o intuiție caldă și generoasă a socialului.

În viața societății românești din ultimile trei decenii, d-l Ciusti a deținut multe posturi de comandă. În toate acțiunile d-sale, începând cu munca dela catedră și continuând cu activitatea de organizator social și politic, s'a condus de un crez etic, de un sistem de gândire și de un program metodologic, împlinite cu grije, prin neîncetate sublimări și discernări spirituale.

În lucrarea pe care o prezintă publicului românesc se cuprinde confesiunea spirituală a unui om care a înțeles să procedeze în toate acțiunile sale publice, după logica pe care i-au dictat-o convingerile și înțelegerile sale științifice, despre oameni și viață.

Sociologia militans este o lucrare „care a ieșit din viață și privește înspre viață”. Ea nu ambiționează să prezinte arhitectura definitivă a unui sistem de sociologie sau de politică. Aceasta va constitui obiectul unei lucrări următoare, pe care d-l Ciusti ne-o anunță ca pe-o împlinire apropiată, care nu mai așteaptă, pentru a vedea lumina tiparului, decât răgazul unei revizuirii de redactare, „vrednică de însemnătatea subiectului”.

În concepția d-lui Ciusti, știința politicii capătă adânciri spirituale, care fac din ea, dacă nu chiar o noțiune nouă, în orice caz, o noțiune emancipată de criteriile și interpretările limitate ale tradiției de până acum. În structura ei intimă, știința politicii se întemeiază pe valori sociologice, care îi alcătuiesc fundalul spiritual și îi prilejuiesc totodată caracterul definitiv de știință normativă, pentru problemele și procesele vieții sociale.

Astfel, politica nu se poate mărgini numai la analiza schematică a formelor și organizărilor juridice. Statul, unitatea socială către care tind toate încercările ei de explicare, este susținut în mișcările lui de viață, de către forța vie și neconținut însuflețitoare, care este *națiunea*. Toate preocupările legate de reforma și organizarea statului, în concepția d-lui Ciusti, nu pot căpăta stilul eficienței și nu se pot încadra unui sistem organic de realități, decât în măsura în care ele se sprijină, pe o acțiune paralelă, de reformă și de organizare a vieții naționale. Motivul central și firesc al politicii, privită ca știință normativă pentru acțiunile de progres social, este deci *națiunea*, prin ceea ce

constitue înfăptuirile sau virtualitățile ei creatoare, în domeniul spiritual, economic, juridic și politic propriu zis.

Prin urmare, d-l Gusti nu vede în politică o disciplină limitată, cu atribute care să nu depășească cu nimic mecanismul curent de viață, așa cum se practică cu suficiență, în vorbirea și chiar în gândirea multora. Dimpotrivă, d-sa socotește politica drept o metodă necesară pentru împlinirea idealului visat de către societatea umană, ca suprema ei incununare etică.

Prin felul cum sunt înălțuite, studiile cuprinse în acest volum alcătuiesc, în totalitatea lor, premisele atât ale unei atitudini, cât și ale unei științe moderne a politicii.

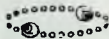
Interesant, prin felul cum incadrează textul și ritmul de gândire al autorului, e stilul pe care-l folosește d-l Gusti. D-sa redă de aproape tumultul interior și exegeza morală pe care convingerea științifică o impune dela sine scrisului. D-l Gusti are un stil nervos, frământat, închegând o sinteză nouă, între geometrismul dialecticii și dinamismul veșnic agitat al unui spirit în plină efervescență creatoare.

Capitolele sunt întregite cu numeroase contribuții bibliografice și cu precizări de notă, care iau pe alocuri înfățișarea unor adevărate rezumate a problemelor menționate. Orientarea în cuprinsul volumului este sistematizată printr'un indice al numelor și, în special, al problemelor.

Volumul, apărut în seria de publicațiuni sociologice ale Institutului Social Român, are o înfățișare de academicism sobru dar elegant, ceeace îi împrumută o prestanță inimitabilă.

Sociologia militans este o lucrare semnificativă, care explică nu numai sistemul de gândire al unui om, ci rezumă totodată un moment caracteristic din evoluția și incadrarea științelor sociale, în cuprinsul spiritualității și culturii românești moderne.

Ion Zamfirescu

Constantin Andrievici

Autograma lui Constantin Morariu-Andrievici
(1835—1875)

POPULARE

Și=una rea și două bune
Cine n'are dor pe lume
Mă mir la popa ce spune ;
Și două bune și=una rea
Cine 'n lume nu iubè¹⁾
La ce se mai spovidè ?!

*

— Foaie verde de sipică
Bună vremea²⁾, vecinică !
— Foaie verde, pălfinel,
Bună sara, Ciresel !
— Sară bună și=aș pleca,
Parcă nu m'aș îndura...
— Sară bună și m'aș duce
De=ar vrea dorul să se culce...

*

N'ar fi ochi,
N'ar fi sprâncene
Și lunca cu răchițele
N'ar mai fi păcate grele !...

*

Frunză verde aglicuță,
Mărioar', Măriuruță,
De te=aș prinde undeva
Numai ochii fi=i=aș lua,
Și i=aș pune la icoane,
Și m'aș ruga... Doamne, Doamne!...

*

Și iar verde de susai
Știi, bădiță, ce ziceai
Seara când la noi veniai ?
Și=mi cereai păhar cu miere

Și=ți dădeam buzele mele ?...
„Până soare 'n cer a fi
Nime nu ne=a despărți !“
Soarele a asfințit
Și tot soare=a răsărit,
Numai tu bădiță drag
Ai uitat să calci un prag,
Numai tu bădiță=câne,
Ai uitat că vine mâne,
Și tot s'o găsit nușcare
Pentru=a noastră depărtare...

*

Și iar verde odolean
Ardă=mi=te=ar, om viclean,
Ardă=mi=te=ar focul meu
Focul meu, norocul meu,
Că nu=s nici cu fetele
Și nici cu nevestele!
Și 'ncă una fi=oi mai spune :
Cât a fi să fii pe lume,
Îndrăgi=te=ar boalele
Ca să nu vezi soarele !
Să te=usuci ca scândura
Să te=adăpi cu lingura
Să te bată, badeo, bată
Toate zilele deodată,
Și 'ncă cele două grele
Care=i Sâmbăta 'ntre ele,
Să ai casa cucului,
Și hodina vântului,
Și ocolul gândului
Pe fața pământului !

Auzite dela *Glicheria Moroșan* din Comănești, jud. Suceava,
(analfabetă născ. 1888) de

Octavia Lupu=Morariu

¹⁾ = iubeste (pers. a 3-a sing.).

²⁾ Până a nu amurgii (insera) se zice *bună vremea*, nu *bună seara*.

Lui Liviu Rebreanu

I.

Liviu Rebreanu a încheiat de curând un nou... turneu-conferențiant prin cele colțoane bucovinene, împungând de două-trei ori și'n îndărătnicul hotar cordunean. Meritul e mai ales al vrednicului At. Mitric, iar cinstea ospetiei moldovenești s'a afirmat prin fastuoase elanuri ca cele ale d-lor prefecți Artur Apati (Storojinet) și Em. Bancescu (Rădăuți). N'au lipsit conferințele ad-hoc, — între cari, dacă trebue să alegem, tot la „conferința“ lui *Leca Morariu* (ținută în celalt rând, 18 Ian. a. c., la Teatrul Național din Cernăuți) ne întoarcem. Următoarea !

II.

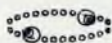
*Ilustre măiestre,
Doamnelor și domnilor,*

Întâi să-mi fie îngăduit a-mi aminti de schița unui celebru umorist, schiță în care e vorba de descinderea unui mare scriitor într'o localitate oarecare mai puțin mare. Întru proslăvirea distinsului musafir, un reputat savant e invitat să rostească discursul festiv. Săvantul nu se desminte, și'n prezența victimei sale, începe cam așa : — Doamnelor și domnilor, ilustrul nostru oaspe s'a născut, după unii la anul atare, după alții la anul cutare. Data în adevăr nu poate fi stabilită. Chiar și scumpul nostru maistru ne poate confirma faptul ; cert e însă că s'a născut... Și'n adevăr — continuă scriitorul din care cităm — onor. public prezent putu observa că înaltul musafir, adecă marele scriitor descins într'o localitate oarecare mai puțin mare, confirma faptul nașterii sale cu dese aprobări din cap...

Ei ! bine, doamnelor și domnilor, n'am intenția să stabilesc data nașterii lui Liviu Rebreanu, și nici măcar să continui cu celelalte peripeții din schița marelui zeflemist citat, fiindcă..., — fiindcă 'e timpul să ne emancipăm de această impostură și atitudine falsă, de a se cuvânta despre „viața și opera“ cutărui scriitor la un prilej ca cel de astăzi, în prezența celui glorificat (era, cât pe ce să zic : în prezența celui martirizat !).

Și mai ales în cazul special al lui Liviu Rebreanu se cuvine să ne impunem această rezervă, acest respect, căci Liviu Rebreanu e în literatura noastră scriitorul care excelează printr'un atât de superlativ obiectivism, e atât de impersonal, încât această completă dis-

pariție a omului Rebreanu față de opera sa e o minune aproape înspăimântătoare. Deaceia în fața giganticului creator al obiectivării L. Rebreanu, rămas atât de anonim în opera sa, e mult mai propriu să ne investim cu acea uriașă, demiurgică tăcere, care pas de pas îi secondează opera, și'n completă, dar cu atât mai profundă liniște, să ne pătrundem de realitatea, că'n fața noastră și'n pământul Bucovinei se desfășoară astăzi faptul istoric al unei voievodale descălecări literare, un nou descălecat al lui Liviu Rebreanu.

Prigoana tricolorului românesc în Bucovina

(Din amintirile părintelui Dr. George Mihuță)

Trăiește încă în amintirea generației mai vechi acea faimoasă „eră Bourguignon“ (1898—1903), când acest „Landespräsident“ al Bucovinei a deslănțuit lupta cea mai aprigă împotriva elementului românesc, promovând slavizarea școalelor primare, făcând dificultăți claselor divizionare românești dela licee și introducând spiritul antiromânesc până și'n universitate. Lupta aceasta a culminat în prigoana tricolorului românesc, pe care acest guvernor, rămas de poamină, „l-a coborât din vârful clădirilor, l-a rupt din pieptul tinerilor, l-a smulț din costumul fetelor¹⁾“.

Suntem informați că harnicul cercetător care e d-l prof. Teodor Balan are în pregătire o monografie a perioadei acesteia. O contribuție anticipativă vor fi amintirile ce urmează; le deținem dela preotul între preoții noștri, păr. paroh Dr. G. Mihuță din Suceava, figură de luptător neînfricat, dar și de idealist practic, care, sub aceste ambe raporturi, stă alături de cea a neuitatului părinte Mihai Sârbu, decedat de curând.

Episodul de care e vorba face parte din istoria *Insoțirii orașenilor români din Suceava*, pe care păr. Mihuță a condus-o timp de 20 de ani și mai bine. Interesul acesta viu și activ pentru obidita clasă a „cetățenilor“ români din Suceava, cari nu sunt decât, supraviețuitorii vechilor bresle de negustori și meseriași, este și el o notă comună în activitatea acestor doi preoți apostoli. Și iată deci ce ne spune păr. Mihuță în privința rostului acelei „Însoțiri“:

„Programul meu a fost: ajutorarea cetățenilor nevoiași cu îm-

¹⁾ Const. Loghin, *Istoria literaturii române din Bucovina*, pag. 161.

prumuturi fără interese, trimiterea și ajutorarea elevilor români de aici la școalele de arte și meserii din București și Câmpulung (la școala de lemnărit) precum și la meșteri partculari : croitori, cismari, legători de cărți, tipografi etc. pentru creșterea de profesioniști români la Suceava, înființarea unei case de lectură cu o bibliotecă populară, aranjarea de petreceri sociale, mai ales pentru finerimea română din oraș și tot ce a putut contribui la progresul material, profesional, religios, moral, cultural și social al orașenilor români. Astfel societatea ajunsese înainte de războiul mondial a fi prima societate după „Școala română”.

Și iată acum acel capitol din istoria tricolorului român bucovinean :

Un episod interesant l-am petrecut ca președinte al societății *Insoțirea orașenilor...* Pe vremea aceea tricolorul român era persecutat de către guvernul austriac cu toate mijloacele. Nu se știa în baza

Nicu Mihujă în „Viforul”
(Teatrul Național, Cernăuți, stagiunea
1934—1935)

cărui paragraf din lege se pedepsiau societățile cari arborau acest steag. Insoțirea noastră, prin întâmplarea de mai jos, a făcut ca guvernul să dea pe față acest paragraf, și anume cu următoarea ocazie : Societatea aranja în fiecare an și petreceri sociale, bine cercetate de burghezime. Cu această ocaziune se arboră steagul imperial și al Bucovinei și, la mijloc, tricolorul național. O astfel de petrecere s'a aranjat la 10 Februarie 1901 în hotelul Langer. Am fost citat la prefectură, unde mi s'a dat ordin să îndepărtiez steagul tricolor. N'am ascultat. Pe la ora 4 d. m. jandarmeria a confiscat cu forța steagul tricolor. Chemat la fața locului, am ordonat arborarea altui steag tricolor în

locul celui confiscat. Înștiințându-se prefectul Rotenburg de acestea, și fiind dânsul mort de beat, n'a înțeles de ce este vorba și l-a dat afară pe jandarmul, care n'a mai putut acționa pe răspundere proprie. Toată intelectualitatea română adunată la „Clubul Român“ din hotelul Langer s'a retras. Ca să opresc și depărtarea burghezimii române, alarmată prin confiscarea steagului tricolor, am declarat că iau orice răspundere asupra mea și am trimis mai mulți oameni să invite pe oricine la petrecere, declarând intrarea gratuită și făgăduind la ora 12 noaptea, în cursul pauzei celei mari, o cinste bozrească.

A fost astfel public foarte numeros: „cetățeni“ români, germani și evrei, destul că: o petrecere foarte reușită.

Citat la prefectură cu adresa din 29/3 1901 Nr. 4740, fui amendat cu 100 cor. în baza § 11 al ordonanței imperiale din 20/4 1854 f. l. i. Nr. 97 pentru arborarea demonstrativă a steagului tricolor al Regt. României. Apelul către guvernul țării din Bucovina a fost respins prin ordinul din 18 Ianuarie 1902 Nr. 274, reducându-mi-se însă amenda la 50 cor., plătită în 1 Februarie 1902 în baza ordinului prefecturii Suceava din 25/1 1902 la Nr. 18/A. V.

Ca pedeapsă s'a cerut de către guvernul austriac depărtarea mea dela liceu și strămutarea ca preot din Suceava. Directorul Repta din partea liceului și Episcopul Repta din partea Consistorului mitropolitan nu numai că s'au opus, dar au reușit mai apoi, în 1905, chiar să obțină la șeful guvernului prezentarea mea ca paroh la Suceava, cu toate că eram trecut în „Cartea neagră“ ca și, oarecând, preotul Constantin Morariu și, ca iredentist, exclus și dela parohiile orășene.

Spațiul disponibil nu ne îngăduie să reproducem întreg *recursul*, înaintat de președintele învinovat guvernului bucovinean; vom înșira deci numai asupra ideilor principale, din care un interes deosebit prezintă *considerațiunile asupra originii tricolorului*. Provocându-se la istoricii G. Bariț, A. Papiu Ilarian, Dr. I. G. Sbiera ș. a., *recursul* arată că steagul roșu-galbăn-albastru l-au avut încă Românii din Transilvania, la 1848, când au luptat pentru casa domnitoare austriacă. Din Ardeal, tricolorul a trecut la Românii bucovineni, cari îl consideră ca simbol al naționalității lor. Dr. I. G. Sbiera spune că'n excursiile ce le făcea între anii 1862—1870, cu elevii săi gimnaziști întrebuiința steagul acesta alături de cel imperial negru-galbăn și de culorile Bucovinei (albastru-roșu). Tot Dr. Sbiera i-a recomandat societății „Junimea“ tricolorul roșu-galbăn-albastru, care a și fost aprobat

de guvernul austriac. Recursul insistă apoi asupra faptului că, până acum cinci sau șase ani, tricolorul românesc era liber în Bucovina, iar organele guvernului erau departe de a vedea în arborarea lui iredentism sau trădare de patrie, încât chiar guvernori ai țării dansau hora românească, dar și valsul și cadrilul în săli împodobite cu tricolorul acesta.

Se arată apoi cum cele trei culori fac parte integrantă din costumul țăranului român, purtându-le flecăii și fetele, care nici nu visează că grăvitează astfel spre România.

Se mai constată apoi inconsecvență în atitudinea autorităților, care la serbările de inaugurare ale băncilor raiffeisiene la Tișăuți, Pătrăuți, Mihoveni n'au ridicat nici o obiecțiune contra steagului tricolor²⁾. Recursul mai reeditează apoi argumentul că, sub raportul heraldic, tricolorul românesc bucovinean n'ar fi identic cu cel al României, dată fiind deosebirea succesiunii culorilor: roșu-galbăn-albastru (Bucovina) și albastru-galbăn-roșu (România), apoi și așezarea culorilor, care în Bucovina se aplică perpendicular pe coada steagului, iar în România paralel cu ea.

Guvernul bucovinean nu s'a impresionat de argumentele recursului — și avea dreptate în felul său, întrucât în fondul fondului, ele toate, oricât erau întemeiate istoric și juridic, nu erau și nu puteau să fie decât lipsite de sinceritate.

Victor Morariu

Doamna Tana (Jenny Moruzan)
și Ștefăniță (N. Mișuță)
(Teatrul Național, Cernăuți, stagiunea
1934-1935)

²⁾ N'a fost chiar așa; la Pătrăuți d. c. nu s'a confiscat steagul, dar a urmat anchetă, ocupându-se îndeosebi de chestiunea capitală: cum era așezat steagul tricolor în raport cu cel austriac?

Motivele dispariției poeziei populare la Istro-români

(Continuare și sfârșit)

Din pricina aceasta începură certuri cu localnicii. Mărul discordiei au fost însă de regulă pășunile. Pe lângă ele se mai adăugară apoi alte neajunsuri, cum e lipsa de apă, și molimele. Pomenesc rapoartele oficiale ale proveditorilor istrieni depe acea vreme, că în urma acestor epidemii, populația a rămas zecimată de nenumărate ori. Mulți dintre cei veniți să-și înfiripeze acolo un culcuș al lor, speriați și mâhniți în suflet de asemenea rele, și-au încărcat din nou casa în spinarea catârilor și-au plecat în lume.

Cei ce au fost mai tari de fire și-au rămas să înfrunte vijelia neîndurată a Borei și pedeasupra a secetei, au renunțat la viața de boem de altă dată, și resemnându-se anevoie, s'au apucat de treabă. Grija zilei de mâine nu le-a mai îngăduit să se gândească decât arar la suflet. Astfel bogăția blondă a versului s'a pierdut, căci viața agricolă la care s'au datat colonii a fost potrivnică contemplării, iar păstoritul ce s'a mai menținut o bucată de vreme în urmă, nu mai avea caracteru-i specific din Balcani. Ba mai târziu strădania brațelor fiind zădarnică, (solul istrian e foarte puțin recunoscător față de cei ce-l muncesc, pe lângă că e de proporții reduse și de proastă calitate), mulți din strănepoții celor stabiliți în peninsula cu formă de inimă omenească, și-au luat în mână toiagul pribegiei și-au plecat să-și caute norocul în altă parte.

De oprit, unii s'au oprit prin apropiere, Trieste, Fiume. În special la Fiume nu găsești colț de stradă unde să nu auzi clinchet de răs ciribiresc, unde să nu vezi muțră istroromânească. La restaurante servesc chelneri din satele depe malul Arsei, în prăvălii vând copilandri din Jaiă, iar portul mi șună de Vlași de unde nu vrei. Seara, la plecarea cursei Fiume— Valdarsa, înaintea oficiului de autobuz, ai impresia că ești într'un oraș compus exclusivamente din Ciribiri, necum din altă nație.

Alții au trecut mai departe, împrăștiindu-se peste întreg cuprinsul cizmei italiene. Am întâlnit fete din Jaiă până și la Roma. Iar cei din urmă, mai curajoși, s'au imbarcat pe corăbii și-au plecat să cucerire mările până în Indii și în America, unde mulți au și rămas.

Cât privește pe cei de acasă, nici dâșii nu s'au mulțumit să crească în colivii pui, să vândă ouă și să plivească mormintele straturilor ce nu le au. Au apucat și ei calea Fiume-lui și a Lauranei-

Dar nu, cum s'ar crede, pentru a presta o muncă în schimbul căreia să întindă mâna după efigia lui Re Vittorio Emanuele, ci pentru a face contrabandă cu de toate (Fiume și Laurana sunt zonă vamală liberă), în special cu cafea.

Și în aceste grele condițiuni de trai era natural ca „trupul trudit, cu imaginația și cugetarea intoxicate de toxinele muncii istovitoare, să aibă cel mai suveran dispreț pentru preocuparea inutilă a poeziei“²¹⁾, să o abandoneze și să o uite ca pe un obiect străin, de nici o importanță, căci „nevoia de pâine este un imperativ, în fața căruia nu poți pronunța cuvântul poezie“²²⁾.

Autorul acestor șire are perfectă dreptate în afirmarea sa, pentru că azi Rusia ne oferă cel mai eclatant exemplu al cazului de mai sus. Acolo (în Soviete) „valorile sufletești sunt martirizate (cu desăvârșire, adăugăm noi). Tot ce-a fost misticism și pasiune pentru necunoscut, negurile acelea de unde s'a născut D=zeu, cu toate legendele tuturor religiilor, începe să fie torturat și ucis“²³⁾, iar el înlocuit prin mașinism uluitor, prin reforme sociale ce prind pe oameni rău și incomod, ca o cămașă împrumutată la întâmplare.

Nu s'ar putea susține că și Istroromânii n'au trecut prin asemenea prefaceri ca Slavii din împărăția ținuturilor albe. Bineînțeles însă, că în cazul celor dintâi, aceste prefaceri au un sens evolutiv numai din punct de vedere al schimbării continue de ocupație, nu și al ideilor comuniste, implicit al răsturnării valorilor morale și al ateismului. La început au fost păstori, pe urmă au trecut la agricultură, iar mai apoi au devenit marinari, lucrători în fabrici, servitori, chelneri sau cizmari. Iar toate acestea atribute noi, pe cari și le-au însușit după ce și-au stricat stânele, au fost potrivnice vorbei cadențate, jocului alternativ de silabe lungi și scurte, neputându-le suferi și suporta niciodată.

Agricultorul, știut lucru este, a fost totdeauna dușmanul de moarte al păstorului, și ca să ne convingem de această afirmație, n'avem decât să recitim colindele și urările noastre dacoromânești de Anul Nou, în cari nota ostilă păstoritului apare cum nu se poate de evident²⁴⁾. Astfel, pe lângă faptul schimbării de ocupație, mai intervine și al doilea factor, ostilitatea, luarea în răs a tot ce-i păstoresc, așa că biruința trebuia să fie de partea autohtonilor.

A doua ocupație apoi, cu aceleași tendințe atrofiatorii pentru poezie, este viața de marinar. Paul Sebeillot constată că atât pescarii cât și în general marinarii au foarte puține cântece²⁵⁾. Și cum noi

știm că aproape nu există Istroromân dela etatea de 18—19 ani în sus, care să nu fi fost pe ape, ne vom explica ușor de ce cântecul a amuțit în coclaurile ciribire, lăsând deocamdată acolo loc unor tânguii slave cu melancolii de stepă întinsă, în cari nu găsești nici cuvinte și nici modulații variate.

Dar explicația aceasta pentru dispariția poeziei nu e ultima. Vine în ajutorul ei adăugându-se în fugă și bilincivismul. Și el e un motiv vajnic al eliminării versului. Procesul psihic care-l determină la astfel de acte e limpede: omul la un moment dat, ne mai fiind stăpân pe toate afinitățile de limbă, simte o jenantă stânjenire în exprimare și atunci renunță la ficluri silite și la tot. Un simț de bun gust interior nu-i permite să-și traducă surplusul sufletelesc, așa la întâmplare, fie cum o fi, iar pentru expresii corecte are nevoie de muncă și de bătaie de cap. Cum nimănui nu-i stă la dispoziție timpul necesar să se ocupe cu asemenea îndeletniciri fără prihană, e dela sine înțeles că lucruri noi nu mai apar, iar cele vechi sunt schilodite prin faptul că locușilor materne li se suprapun în cântece cuvinte de proveniență străină, încât la un moment dat versul schiopătă și trebuie scos din uz.

Iată deci atâtea motive venite cu toate să extermine versul înaripat, să-l scoată din literatura istroromână cu forța și să-l arunce pe urmă peste zăplaz ca pe o buruiănă rea și de prisos.

Și când ne gândim că mai presus de toți acești dușmani, în definitiv, de condiții sociale mizere, cari au subminat cea mai frumoasă și mai înălțătoare parte din moștenirea sufletească a Ciribirilor a fost însăși civilizația, deabia atunci înțelegem cu adevărat refugiul pleiadelor de romantici în trecut. Deabia atunci ne va sări în ochi ca un cosaș din ierburi într'un amiez de vară și dictonul lui Eminescu în care poetul spune cu atât de comprimat amar:

„Și cum vin cu drum de fier

Toate cântecele pier“, —

căci într'adevăr, acolo unde pe drumuri îmbrăcate în asfalt au început să sbârnâie vertiginos mașinele și unde s'au înălțat spre cer trombele însetate de azur ale fabricelor, cântecul s'a stins ca flacăra sub un păhar. Locul i-au luat sirenele răgușite din porturi și strigătul metalic al ferestraelor din munți. Iar azi fenomenul înlocuirii inevitabile și fatale e experimentat nu numai la Istroromâni, ci și în multe alte părți.

Astfel un abil observator al tradițiilor populare spaniole conștatând că în Spania majoritatea ghicitorilor au formă metrică desă-

vârșită, pe câtă vreme în Franța nu, își explică faptul prin aceea că la Francezi cultura lor generală fiind superioară celei spaniole, a fost defavorabilă metricei ghicitorilor și le-a desbrăcat pe acestea de haina lor fină și dantelată, în timp ce în Spania adivinanzas=ele au rămas intacte, necerând nime spolierea lor²⁶⁾.

Și atunci cu drept cuvânt se întreabă Giuseppe Pitre dacă între ceea ce spune observatorul spaniol și faptul că în Germania die Räthsel au forme impecabile nu-i vreo contrazicere, deși poporul german e incontestabil mai cult decât cel spaniol. Răspunsul ni-l dă tot el, afirmând că ghicitorile germane au forme corecte într'adevăr, însă originea acestor forme e artistică și nu populară, așa că nu mai poate fi vorba de o contradicție²⁷⁾.

Va să zică fluxuri și refluxuri literare. Dacă însă fluxul și refluxul acesta a fost posibil în Germania, unde iubitorii de frumos s'au străduit de-au adunat tot firul de mărgică sclipitoare, pentruca pe urmă să-l vândă din nou risipitorilor, mai cizelat, mai rotunjit artistic, sau chiar lăsat în forma lui primitivă, la Istroromâni el e pură utopie. De-o renaștere a poeziei ciribire nu mai poate fi vorba, căci crenguța de cireș a fost lăsată prea mult la soare, prea nu s'a ocupat nime de dânsa.

Iar azi când e cu desăvârșire uscată, orice intervenție e zadar=nică. Și cum nici chiar o nouă altoire a tulpinei istroromâne cu ver=isificație slavonă sau mai curând italiană (datorită școlii. Copiii au și început să știe poezii italienești), nu ne=ar interesa decât ca fenomen în sine, nu ne rămâne decât ca să ne consolăm la gândul că măcar basmul a fost salvat. De bună seamă nu tot, căci culegătorii au început lucrul într'un timp când o parte din el a fost înlocuit cu anec=dote orășenești, moralizatoare, multe de tip=Speranță, pentrucă și proza a început să meargă pe drumul poeziei, dar oricum destul pentru a ne putea face o idee de ceea ce-a format pe vremi bogăția sufletească a înstrăinaților noștri din Istria. Iar azi dacă și acest ultim reziduu s'ar epuiza, alimentația pentru serile petrecute în jurul unui foc din crengi de conifer pipernicit ar fi, nu atât colecțiile lui Weigand, Popovici și d=ui S. Pușcariu, cât cea a lui Leca Morariu, care are dubla calitate: întâi de a fi erudită și în acelaș timp accesibilă unor oameni ce deabia pot silabisii azbucnea cărții.

NOTE

Traian Cantemir

²¹⁾ Demostene Botez: Considerații despre poezie (Adevărul literar, 11 Dec. 1932).

²²⁾ " " " " "

²³⁾ " " " " "

²⁴⁾ O. Densușianu: Viața păstorească în poezia noastră populară, pg. 21—22.

²⁵⁾ Paul Sebeillot: Le Folklore de pêcheurs, pg. 374—375.

²⁶⁾ Machando Y. Alvarez: Adivinanzas franc. y espan., pg. 35.

²⁷⁾ Giuseppe Pitre: Indovinelli, Dubbi etc. del popolo Siciliano, pg. CXIV.

Lui Nicola Pende ¹⁾

Gentile Signora, Illustre Professore,

Mi sia permesso di esprimere Loro i nostri sentimenti di profonda lîfizia per il fatto che oggi abbiamo il piacere di salutare tra noi tanto distinti ambasciatori spirituali d'Italia; e mi sia permesso di ricordare ai nostri illustri ospiti che nessun altro nome può suscitare nello spirito di un Romeno un eco più profondo del nome d'Italia, del nome di Roma.

Questo in primo luogo, per il fatto preconizzato dal grande Matteo Bartoli di Torino nelle memorabili parole, a proposito della parentella tra il romeno e l'italiano, che così suonano: „... il romeno si accosta da un lato all'italiano più che agli altri linguaggi fratelli...; cioè, i due linguaggi sono non soltanto fratelli, ma gemelli concordi“. Poi per il fatto che noi Romeni continuiamo ad essere a casa nostra in Italia, sino a tutt'oggi, con quei tre mila Istro-romeni, che nell'Istria d'Italia continuano ad essere la prova più viva e più concreta della fratellanza italo-romena.

Così che noi oggi non possiamo aver altro più grande desiderio di questo: che Lei, Gentile Signora, e che Lei, Maestro, alla cui genialità rende omaggio il mondo intero, vi sentiate in questo avamposto della latinità romena, a casa vostra; — non possiamo aver altro più grande desiderio di questo, di gridare tutti: Viva l'Italia, luce di perpetua civiltà, viva i generosi missionari della Cultura italiana e viva il Maestro Pende, perché sul frontespizio dell'intero edificio umano brillino nella loro sublime luce le parole dettate dal genio generoso di Nicola Pende: *Ars, Scientia, Humanitas!*

Leca Morariu

¹⁾ Salut rostit cu prilejul descinderii lui Nicola Pende la Cernăuți (3 Martie 1935).

Multe și mărunte...

Maltratare a lui Alecsandri. — Maltratare în: *Clasicii români comentați, Sub îngrijirea d-lui N. Cartoian... V. Alecsandri, Teatru — Comediile, Ediție comentată de Alexandru Iordan...*, Craiova (fără an, fiindcă în acest fel cartea nu se învechește!...), „Scrisul românesc”. „Comentatorul” ne previne „că acest volum este destinat în primul rând publicului școlăresc” (37). Ne informează apoi cu privire la textul lui Alecsandri: „La baza reeditării am avut ediția din 1875, îngrijită în suși de autor, exceptând vodevidul *Piatra din casă*, pe care-l prezentăm după ediția din anul 1847, această ediție fiind cea mai completă” (37). Și mai precizează: „Păstrând în totul textul stabilit de Alecsandri, nu am putut totuși să ne oprim a nu aduce unele modificări în scrierea acelor cuvinte unde se observă starea de nehotărîre a autorului în ceea ce privește forma sub care să le redea, nehotărîre provenită din cauza nestabilității gramaticii și curențelor existente în acea epocă, în limba literară” (38).

Dar orce *real-cunoscător* al lui Alecsandri, chiar dela prima ochire, va trebui să tresară de atâtea superficialități și falsificări și inconsecvențe ale acestui text „comentat”...; încât, fără să caute prea mult, descopere deficiențe ca acestea: 1. Vechi și ruginite greșeli de tipar: „te poftesc să-ți mai fii clanțu” 98 (*Piatra din casă*, scena 5) ca’n ediția 1847, p. 4, în de: *clonțu*; „te-apuci să-mi cânți cucul” 294 (*Iorgu dela Sadagura* Act. II scena 11) în loc de: „... să-mi cânți *cucu*” ca’n ed. 1844, p. 19; la fel: „și-i putea cânta cucul” 296 (ibidem Act. II scena 12), în loc de: „și-i putea cânta *cucu*” ca’n ed. 1844, 20; „mă sinhiesc” 390 (*Boieri și ciocoi* Act. III sc. 5) ca’n ed. 1875 pag. 1405, în loc de: *mă sinchiesc*; — 2. Neiertată și anacronică modernizare a cuvântului *aghenție*: „agenția nemțească” 380 (*Boieri și ciocoi* Act. III sc. 1), în loc de: „aghenția n.” din ed. 1857, p. 1393. Fosilicul *aghenție* trebue păstrat întocmai cum d-l Iordan a știut să mențină formele: *Escelenția* (346) și *ghinărariu* (365). Și pentru acelaș motiv de specifică atmosferă lingvistică, nici forma „moldovenizată” *angageament* (*Boieri și ciocoi* Act. IV sc. 4) ed. 1875 p. 1429, nu poate fi literarizată în *angajament*, cum o cefim în ed. Iordan 411; — 3. Falșificări (inconsecvente!), ale idiomului intenționat moldovesc: „Al treilea te înștiințez” 209 (*Chirița în Iași* Act. II sc. 3), ca’n ed. 1850, p. 15, deși în ed. 1875, 423 Alecsandri nuanțase: „Al trileia te înștiințáz”; „să mă ridice” 296 (*Iorgu dela Sadagura*

Act. II sc. 12), în loc de: „să mă rădîce“ ed. 1875, 1031 și: „să mă rădîce“ ed. 1844, 20; „să joci“ 315 (ibid. Act. III sc. 10) — — ce-i drept, așa ca'n ed. 1875, 1052 — în loc de: „să gioci“ ed. 1844, 28; „telină“ 340 (*Boieri și ciocoi* Act. I sc. 12) în loc de: „tălină“ ed. 1875, 1351; „careta“ 341 (ibid. Act. I sc. 13) în loc de: „carăta“ ed. 1875, 1351; „batjocură“ 391 (ibid. Act. III sc. 5) în loc de: „batgiocură“ ed. 1875, 1406. Iar dacă aceste desmoldovenizări erau, poate, menite „publicului școlăresc“, atunci trebuiau semnalate în special, și'n orice caz, administrate mai consecvent, căci alteori, „comentatorul“ Al. Iordan reeditează fonetismul moldovenesc: „o samă de fânutași“ 350, „sânguri, sângurei“ 390, „dumnezăițe“ 406, „Ceriului“ 422, „lipsăște“ 429, „șârpele“ 435!!!; — 4. Falsificare a idiomului intenționat muntenesc: „Ai goană dă fante, nenișorule“ îl persiflează¹⁾ coțcarul moldovean Bondici pe colegul său *bucureștean* Pungescu cf. *Chirița în Iași* (Act. III sc. 7) 1850, 30 și 1875, 458, deci nu „de fante“ cum cetim în ed. Iordan 244!; — 5. Falsificare²⁾ a gergului evreesc: „târg jidovesc“ 83 (*Herșcu Boccegiul*) în loc de „tîrg“ ed. 1875, 23; — 6. Pseudoindrepțări și falsificări (inconsecvente!) ale gergului german: „mein Goth“ (sic) 82 (*Hercu Boccegiul*) în loc de „main got“ ed. 1875, 22; „ein hunzgemeiner“ 96 (*Piatra din casă* sc. 3) în loc de: „ain hunzgemainer“ ed. 1875, 328 și ed. 1847, 3; „Der Teufel!“ 117 (ibid. sc. 13), în loc de: „Tertaifel“ ed. 1875, 348 și ed. 1847, 12, unde *Tertaifel* e mai în nota nemțismului lui Franț, Alecsandri sesizând just și faptul că într'o anumită articulație nemțească dentala fonică *d* se confundă cu dentala afonică *t*. Inconsecvent, d-l Iordan menține altădată forma „Terteifel“ 300 (*Iorgu dela Sadagura* Act. III sc. 3), cu *e* (ca'n ed. 1875, 1036), unde mai propriu, mai în conformitate cu această nemțească de mahala ar fi tot „Tertaifel“ (cu *a*) din ed. 1844, 22; „Aber das ist eine inconvenențiș“ (sic) 130 (*Piatra din casă* sc. 18) în loc de: „Aber das ist aine incovenențișes“ ed. 1875, 361 și 1852, 17; „Liebe Gahizen! du biest (sic) meine lieben“ (cu ruginita greșală *meine lieben* ca'n ed. 1875, 1051) în loc de: „Libe Gahizen! du bist maine leben“ ed. 1844, 28; — 7. Alte falsificări ale textului (fie uneori chiar numai simple „greșeli de tipar“, cum se va zice...): „primire“ 341 (*Boieri și ciocoi* Act. I sc. 13) în loc de arhaicul: „priimire“ ed. 1875, 1351;

¹⁾ Fie chiar numai printr'o simplă greșală de tipar.

²⁾ Si va fi un special talent, cine, pe scenă, va putea exprima acest spontan persiflaj din partea Bondiciului care de altfel își vede de moldovenasca lui.

„Iuda tot Iudă“ 345 (*Boieri și ciocoi* Act. III sc. 2) în loc de: „Iuda tot Iudă“ ed. 1875, 1356; „Botoșăni“ 347 (ibid. Act. II sc. 4) în loc de: „Botșăni“ ed. 1875, 1358; — 8. Alte schimbări ale textului cari se cereau îndeosebi semnalate. Faptul d. p.; că d-l Iordan respectă ucazul acelei ortografii a Academiei Române, care își depășește atribuțiile și, din strâmtul cerc ortografic, face incursiuni în domeniul foneticei și într'al morfologiei, ordonând scrierea *sunt, suntem, sunteți* (precum de fapt și scrie ed. Iordan: „Sunt“ 316 în loc de „Sânt“ ed. 1875, 1052 și ed. 1844, 29; „Suntem“ 390 în loc de „sântem“ ed. 1875, 1405; „sunteți“ 434 în loc de „sânteti“ ed. 1975, 1455³). Mențiune specială se cuvenia și desaraizării (passim) pers. a 3-a sing. *au* la perfect: „i s'a troienit sania“ 324 (*Boieri și ciocoi* Act. I sc. 6) în loc de: „i s'au troienit sania“ ed. 1875, 1334, — precum și emendării acordului cu articolul pronominal: „un portret al Sultanelui“ 318 (*Boieri și ciocoi* Notele de regie la Act. I) în loc de: „...a Sultanului“ ed. 1875, 1327, deși în perorația personajilor d-l Iordan păstrează steriotipia invariabilă, moldovenească, *a*: „ordin a domnului“ 386, „inspector general a miliției“ 388. În vorbirea personajilor lui Alecsandri e menținută de altfel și ecuația pers. 3-a plur. = pers. 1-a sing. la verbele de conjugarea I-a: „niște consilii care mă *irit*... Ce legături *ecsist* între noi?“ 353 (*Boieri și ciocoi* Act. II sc. 6), unde în notele regisoriale aceste forme sunt (passim) reduse la normal: „Doamnele *poartă* costume“ ... 317 (Notele p. distribuția din (*Boieri și ciocoi*) în loc de: „Doamnele *portu* costume“ ed. 1875, 1326. Fapt care, iarăși, putea fi subliniat în specie, mai ales fiindcă Alecsandri îl preconizează și în versurile sale: „Sbor topoarele=aruncate“ (Sentinela romană); — 9. Greșeli de tipar: „Gaghița Rosmarinovici“ 255 (de 2 ori chiar) în loc de: „Gahița“ ...; „Himm“ (interjecția mirării) 406 și 407, în loc de; „Hâmm“ ed. 1875, 1423 și 1424; — 10. Bizarerii ortografice ca: „eu însu-mi“ 191 și 280; „m=au ruinat“ și „m=a mușcat“ 435; „Mărieata“ 336 (cu *iea*..., căci, se vede, grotesca ortografiere academistă *vieața* face școală!..

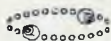
³) Din fericire — din fericire pentru vajnicul motiv al *variației* (și Doamne, ce minuni sunt cuprinse în vastul capitol stilistic *Variația!*...) — din fericire deci, și în=potriva Academiei Române, ne=Academicianul Eminescu ni l-a ținuit pe acest urgisit sânt chiar în rimă: *Oboseala, slăbiciunea, toate relele ce sânt/ Într'un mod fatal legate de o mână de pământ/...* Deși... cei cu prea slujnicăresc respect față de ortografia Academiei Române, ca d-l C. Botez, nu se sfiesc a-l schinguii până și pe Eminescu, opunând (Eminescu, *Poesii* 1933, 127) lui *pământ* rima *sunt !!!*

Și încă două-trei încondeieri în prefața d-lui Iordan. E treabă temerară să afirmi că „astăzi nu se mai vede figurând pe afișele teatrelor noastre numele lui Vasile Alecsandri“ (3)! Aduce a clișeu uzat pretextul că în ce privește literatura engleză și germană „caracterul lor de sobrietate nu putea fi în spiritul tânărului nostru poet“ (27)! Mai mult pieptene stilistic apoi! Dacă trecem cu indulgență peste nevolnica repetare: „privind cu toții cu ochi răi ideile ...“ (5), nu mai putem admite duiumul de repetări: „ce nu se deosebia decât de formă de acei nenorociți ce răspundeau la numele de robi“ (5).

Dar alecsandrizarea acordului cu articolul pronominal: „adevărate modele vii a (sic) atmosferei și societății“ (5)! Și ortografie ca la „Dimineața“ și „Adevărul“: „membrii de Divanuri“ (7); „patriarhalii noștrii bătrâni“ (36). „Pornind dela principiu (sic) că acest volum este destinat în primul rând publicului școlăresc“ (37)! Firește, meru tot numai „greșeli de tipar“!... Pe cari publicul școlăresc le va îndrepta doar lesne!...

Iar noi, în graba unei singure după-amiezi, n'am veștežit decât, desigur, numai o minimă parte din neglijențele acestei pretențioase și ieftine ediții!...

Leca Morariu

Și ceilalți morți ai noștri

Intr'al 10-lea an al său, revista „Făt-frumos“ îndreaptă cucernic gând și înspre amintirea acelor, cari fiind sprijinatorii (abonații) noștri din chiar primul an (1926), numai odată cu săvârșirea lor din viață nu mai pot fi alături de noi: Dr. Joje (Iosif) Belulovici, Susn'evița Isiria-Italia; Dr. Dragoș Bumbac, Suceava; Gh. Gh. Burghel, Dorohoi († 1929); Alexandru Cozarchevici dir. școl., Părtești de Jos († 1927); Ion Dragoslav († 1928); Gheorghe Gheorghian paroh, Comănești († 2/XI 1927); Dr. Octavian Gheorghian, Cernăuți († 5/IX 1929); Grigori Halip, Cernăuți (22/I 1932); Snia-randa (Măndel) Butureanu-Iroaie († 1/I 1935); Constantin Mandicevschi, dir. bibl. univ., Cernăuți (14/XII 1933); Dr. Iosif Popovici prof. univ., Cluj († 26/VIII 1928); Colonel Teodorescu Gheorghe C. († 1934 ?); Căpit. Nicolai Turturean († 1927). Cinste memoriei lor!

CRONICA

Iarăși mântuirea Statului român de pe urma celor trei Teatre Naționale desființate!... — Înalt-pilduitoarea revistă brașoveană „Țara Bârsei“ a. c. pag. 412—413, cenzurând revista „Litere“, încondeiază următoarele :

„Tot d-l Torouțiu, făcând socoteala economiei (2.500 lei anual !), pe care o realizează Statul prin desființarea teatrelor din Craiova, Chișinău, Cernăuți (ultimul oraș cu patru teatre minoritare : german, polon, evreesc, ucrainian) conchide nu fără dreptate, că *centralismul bucureștean e de un regionalism atât de egoist*¹⁾, încât egalează cu o înaltă trădare de patrie. Iar permanenta plasare pe linii moarte a intereselor din provincie, și mai ales ale celor care ar trebui să fie antene extrem de fine și sincere, pentru a înregistra și transmite cenzurului orice mișcări limitrofe, ating înconștiența.

Revolta d-lui Torouțiu e deplin întemeiată. Nu ajută însă la nimic. Ar conta ceva în cazul că s'ar contamina de ea întreaga Bucovină și Basarabie. Dar cum aceasta e greu de sperat când înșiși reprezentanții în guvern²⁾ ai acestor provincii au abandonat aceste *baricade culturale*, noi recomandăm un mijloc mai eficace spre a le putea menține : înlocuirea bărbaților din fruntea acestor teatre prin câte-o *damă* mai sprâncenată. Vor obține ceea ce n'au visat. D-l Torouțiu, ca să se convigă de seriozitatea sfatului nostru, n'ar avea decât să verifice dacă e adevărat sau ba că : după desființarea mai sus amintitelor teatre, într-o vreme când atâția își ridică viața nemaiputând îndura mizeria, o *domnișoară artistă obține sume fabuloase* (se vorbește de două milioane) *pentru un turneu teatral*“.

*

M. Sorbul la Suceava. — Adecă numai „*Dracul*“, glumă dramatică în 2 acte și 1 tablou de M. Sorbul, reprezentat în 14 Martie de soc. „C. Porumbescu“, sau, mai propriu zis, de acelaș mare animator Ștefan Pavelescu. Spectacol distins (cf. cronica d-lui Victor Morariu în „*Glasul Bucovinei*“). Venitul p. bustul S. Fl. Marian !

*

Suceava culturală. — În lunile Ianuarie—Martie 1935 harnica

¹⁾ Teatrului Național din Capitală nu i s'a tăiat nici o lăscă, deși Bucureștii au „arhisuficiente centre de afirmare a prestigiului românesc“.

²⁾ Onoare excepțiilor : Parlamentarii bucovineni Dr. Vasile Loichiță, senator și Dr. Aurel Morariu, deputat.

intelectualitate Suceveană a realizat, numai în conferințe, următoarele :

I) „Ateneul român“, condus de vrednicul N. Caba : 1. D=1 Arcadie Rey d. *Factorul individual în crima politică* (15 Ian.), conf. de 2 ore!!! ; 2. D=1 Șt. Pavelescu d. *I. Teodoreanu, Crăciunul dela Silivestri* (roman) la 23 Ian. ; 3. D=1 Mihai Cărăușu d. *Atmosfera globului pământesc* (cu proiecțiuni), — 5 conferințe la 6, 16 și 27 Faur apoi 6 și 27 Martie ; 4. D=1 Florian Doroftei d. *Generația precoce* (impreșionat de conferința d=1ui Rey, d. Doroftei a conferențiat numai $\frac{1}{2}$ oră !), la 11 Faur ; 5. D=1 Dan Protopopescu (prof. Fălticeni) d. *Martirii și profesii cugetului românesc* (Stolnicul C. Cantacuzino, Miron Costin, S. Micu, G. Șincai, P. Maior, A. Mureșianu, N. Bălcescu, Dinu Golescu etc.) — la 16 Martie ; — II) „Liga culturală“ : 1. D=1 prof. univ. Dr. Victor Morariu d. *Subiecte românești în literatura germană* (dela *Nibelungenlied* până astăzi) la 20 Faur ; 2. D=1 Filimon Taniac d. *Revoluția lui Horia, Cloșca și Crișan*, urmând d. Șt. Pavelescu cu citirea unui fragment din *Crăișorul* lui L. Rebreanu și R. Filip cu *Oltul* lui Goga — la 28 Faur ; 3. D=1 Fil. Taniac d. *M. Eminescu, Bogdan Dragoș și Necrolog p. Cincinat Pavelescu* († 30 Nov. 1934) — la 13 Martie ; 4. D=1 Fil. Taniac d. *Fatalism sau caracter (concepția antică și modernă a divinității în dramaturgie)* — la 20 Martie ; — III) Cantina „Pânea săracilor“ : D=1 Cristea Alaci d. *1.500 ani dela traducerea Bibliei în armeneste*. — Și iarăși aceeași modestă și generoasă abnegație a culturalității bucovinene : Venitul acestor conferințe (în afară de cea a soc. „Pânea Săracilor“) fu menit bustului S. Fl. Marian, care tot din elanul Bucovinei se va ridica ...

L. M.

„Făt=frumos“ pentru S. Fl. Marian

Răspunzând chemării venite din partea *Ateneului Român* dela Suceava, revista „Făt=frumos“ deschide această listă de subscripție p. bustul Marian, listă la care până acum au contribuit ; D=1 Dr. Aurel Morariu, avocat. Cernăuți 500 lei ; D=na Octavia Lupu-Morariu 200 lei ; Revista „Făt=frumos“ 200 ; D=1 director Traian Ilcău Cernăuți 100 lei ; Conferința d=1ui prof. Leca Morariu, *De=ale cântecului popular*, ținută în 23 Iunie c. la Siret sub patronajul Păr. Dușceac și al d=lor primar Em. Samușcu și dir. de liceu N. Ițcuș 1.000 lei. Deci integral suma de 2.000 lei. Vivant sequentes !

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA:
CERNĂUȚI, str. Munteniei 14

ABONAMENTUL (achitat numai anticipativ)

În Țară : 200 lei pe an

În Străinătate : 300 lei pe an

Colaboratorii plătesc numai 100 lei pe an

CUPRINSUL:

Leca Morariu	Moldova
I. U. Soricu	Vântul (versuri)
E. I. Păunel	V. Alecsandri și C. Miculi
Leca Morariu	Iraclie Porumbescu
Ion Zamfirescu	Vitrina cărții
Octavia Lupu-Morariu .	Cântece populare
Leca Morariu	Lui Liviu Rebreanu
Victor Morariu	Prigoana tricolorului românesc în Bucovina
Traian Cantemir	Motivele dispariției poeziei populare la Istro- români
Leca Morariu	Lui Nicola Pende
Leca Morariu	Multe și mărunte . . .
Rev. „Făt=frumos“ . .	Și ceilalți morți ai noștri
Leca Morariu	Cronică
Rev. „Făt=frumos“ . .	„Făt=frumos“ pentru S. Fl. Marian

CUMPĂRAȚI NUMAI LA
COOPERATIVA „MESERIAȘUL ROMÂN“
CERNĂUȚI, STR. PETROVICI

BIBLIOGRAFIE ¹⁾

- Henri H. Stahl, *Cultura satelor (Cum trebuie înțeleasă)*, Cluj 1935.
În memoria lui G. Bogdan-Duică cu artic. de N. Drăgan, S. Pușcariu, I. Breazu și I. Crăciun, Cluj 1935.
- M. Eminescu, *Scrieri politice*, comentate de D. Murărașu, Craiova, „Scrisul românesc” (Ed. nouă).
- M. Eminescu, *Scrieri literare*, comentate de D. Murărașu (ibidem).
- Eugen Pohonțu, *Alexandru Alex. Macedonski*, București, tip. „Bucovina” I. E. Torouțiu.
- Cezar Petrescu, *Luceafărul* (roman vol. I), București.
- M. Sadoveanu, *Frații Jderi* (roman), București.
- M. Sadoveanu, *Cele mai vechi amintiri*, București.
- D. Gusti, *Un an de activitate la Ministerul Instrucției, Cultelor și Artelor 1932—1933*, București 1934 tip. „Bucovina” I. E. Torouțiu.
- I. Xenofon, *Filarmonica dela 1833...*, București 1934.
- George Fotino, *George Popovici, un istoric uitat al vechiului drept românesc*, București 1935.
- Ariadna Camariano, *Înfluența poeziei lirice neogrecești asupra celei românești (Ie-năchiță, Alecu și Iancu Văcărescu, Anton Pann și modelele lor grecești)*, București 1935.
- Traian Herseni, *Stăna din munții Făgărașului*, București 1934.
- Traian Herseni, *Teoria monografiei sociologice*, cu studiul introductiv al d. D. Gusti : *Sociologia monografică, știință a realității sociale*, București.
- H. H. Stahl, *Tehnica monografiei sociologice*, București.
- Gh. Cardaș, *Fabula în literatura românească, Antologie și studiu I*, București 1934.
- Dionisie Eclislarhul, *Cronograful Țerei-Românești* cu prefață de Dr. C. S. Nicolăescu-Plopșor, Râmnicul-Vâlcea 1934.
- Peter Tomaschek, *Vollzionismus oder Geist der Protocolle der Waisen von Zion?* Ed. Weltfriedens-Union.
- Costantino Sandulescu-Godeni, *Problemi e realizzazioni sociologiche a Bucarest*, Roma 1934 (O binemeritată apreciere p. marea operă a lui D. Gusti).
- Corneliu Gheorghian, *Bucovina în pictură (Epaminonda A. Bucevschi)*, București 1935.
- Dr. Valerian Șesan, *Centenarul înnului... Kde domov muj și Comemorarea...* B. Smešana și A. Dvorak, Cernăuți 1934.
- C. Narly, *Pedagogia lui Immanuel Kant*, Cernăuți 1935.

¹⁾ Cenzurăm numai cărțile primite la redacție !

